

POSTANOWIENIE

Dnia 26 stycznia 2012 r.

Sąd Najwyższy w składzie :

SSN Katarzyna Goner

w sprawie z odwołania T. G. - przedstawicielki ustawowej małoletnich M. i P. G.
przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych
o jednorazowe odszkodowanie,
po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy, Ubezpieczeń
Społecznych i Spraw Publicznych w dniu 26 stycznia 2012 r.,
skargi kasacyjnej organu rentowego od wyroku Sądu Okręgowego - Sądu Pracy i
Ubezpieczeń Społecznych
z dnia 30 marca 2011 r.,

odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania.

Uzasadnienie

Sąd Rejonowy – Sąd Pracy i Ubezpieczeń Społecznych wyrokiem z 7 grudnia 2010 r., zmienił decyzję Zakładu Ubezpieczeń Społecznych z 28 stycznia 2010 r. w ten sposób, że przyznał wnioskodawcom prawo do jednorazowych odszkodowań z tytułu śmierci ich ojca R. G., który zginął w wypadku w drodze do pracy w dniu 7 czerwca 2001 r.

Sąd Rejonowy ustalił, że matka wnioskodawców T. G. złożyła 27 listopada 2006 r. wniosek o jednorazowe odszkodowanie z tytułu śmierci męża R. G. w związku z wypadkiem w drodze do pracy, który miał miejsce 7 czerwca 2001 r. Organ rentowy odmówił prawa do tego odszkodowania z uwagi na przedawnienie roszczenia. Sąd Rejonowy wyrokiem z 26 lutego 2007 r., oddalił odwołanie wnioskodawczyni od powyższej decyzji, zaś Sąd Okręgowy wyrokiem 13 czerwca

2007 r., oddalił jej apelację. We wniosku z 27 listopada 2006 r. o jednorazowe odszkodowanie T. G. występowała we własnym imieniu i nie wskazała małoletnich dzieci (wnioskodawców w niniejszej sprawie) jako uprawnionych do jednorazowego odszkodowania.

Sąd Rejonowy stwierdził, że roszczenia o jednorazowe odszkodowanie z tytułu wypadków przy pracy i chorób zawodowych, również dochodzone na podstawie ustawy z dnia 12 czerwca 1975 r. o świadczeniach z tytułu wypadków przy pracy i chorób zawodowych, nie mają charakteru pracowniczego, ale ubezpieczeniowy i jako takie nie podlegają przedawnieniu. Sąd Rejonowy powołał się przy tym na wyrok Trybunału Konstytucyjnego z 24 kwietnia 2002 r., P 5/01 (OTK-A 2002, nr 3, poz. 28) uznający art. 32 ust. 1 pkt 1 i pkt 2 ustawy z dnia 12 czerwca 1975 r. o świadczeniach z tytułu wypadków przy pracy i chorób zawodowych za niekonstytucyjny, co w konsekwencji oznaczało przyznanie jednorazowemu odszkodowaniu charakteru świadczenia z ubezpieczenia społecznego.

Sąd Rejonowy podniósł, że małoletnie dzieci T. G. nie były przez nią wskazane w pierwotnym wniosku o jednorazowe odszkodowanie ani też w odwołaniu rozpatrywanym przez Sąd w sprawie IV U .../07. Postępowanie w tamtej sprawie ich nie dotyczyło – nie były jego stronami.

Od wyroku Sądu Rejonowego apelację wniósł organ rentowy – Zakład Ubezpieczeń Społecznych, zarzucając naruszenie art. 12, 13 i 41 ustawy z dnia 12 czerwca 1975 r. o świadczeniach z tytułu wypadków przy pracy i chorób zawodowych w związku z art. 49a ust. 2 ustawy z dnia 30 października 2002 r. o ubezpieczeniu społecznym z tytułu wypadków przy pracy i chorób zawodowych (Dz.U. Nr 199, poz. 1673 ze zm.), poprzez przyjęcie, że wnioskodawcom przysługuje jednorazowe odszkodowanie z tytułu śmierci ich ojca.

Sąd Okręgowy – Sąd Pracy i Ubezpieczeń Społecznych wyrokiem z 30 marca 2011 r., oddalił apelację.

Sąd Okręgowy stwierdził, że według art. 366 k.p.c. wyrok prawomocny ma powagę rzeczy osądzonej tylko co do tego, co w związku z podstawą sporu stanowiło przedmiot rozstrzygnięcia, a ponadto tylko między tymi samymi stronami. Powaga rzeczy osądzonej występuje w zakresie przedmiotowym i podmiotowym

określonym wydanym wyrokiem. Przedmiot rozstrzygnięcia i podstawa faktyczna rozstrzygnięcia wyznaczają granice przedmiotowe powagi rzeczy osądzonej. W niniejszej sprawie i w sprawie zakończonej wyrokiem Sądu Rejonowego z 26 lutego 2007 r. oraz wyrokiem Sądu Okręgowego z 13 czerwca 2007 r., przedmiotem rozstrzygnięcia było prawo do jednorazowego odszkodowania po śmierci R. G. Przedmiot sporu i podstawa faktyczna są więc tożsame. Jednakże nie zachodzi tożsamość stron postępowania, która wyznacza granice podmiotowe powagi rzeczy osądzonej. W sprawie dotyczącej decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych z 14 grudnia 2006 r. wniosek o jednorazowe odszkodowanie złożyła T. G., która występowała w toku całego procesu po stronie powodowej działając we własnym imieniu. Wyroki Sądu Rejonowego z 26 lutego 2007 r. i Sądu Okręgowego z 13 czerwca 2007 r. dotyczyły T. G. i organu rentowego – Zakładu Ubezpieczeń Społecznych. W sprawie tej nie występowali małoletni M. i P. G., którzy złożyli wniosek o jednorazowe odszkodowanie w niniejszej sprawie i występowali w niej jako strona procesu.

Skargę kasacyjną od wyroku Sądu Okręgowego wniósł w imieniu organu rentowego jego pełnomocnik, zaskarżając wyrok ten w całości. Skarga kasacyjna została oparta na podstawie naruszenia „prawa materialnego” przez jego błędną wykładnię, w szczególności art. 199 § 1 pkt 2 i art. 366 k.p.c. w związku z art. 49a ust. 2 ustawy z dnia 20 października 2002 r. o ubezpieczeniu społecznym z tytułu wypadków przy pracy i chorób zawodowych (Dz.U. z 2009 r. Nr 167, poz. 1322 ze zm.) w związku z art. 12, 13 i 14 ustawy z dnia 12 czerwca 1975 r. o świadczeniach z tytułu wypadków przy pracy i chorób zawodowych (Dz.U. z 1983 r. Nr 30, poz. 144 ze zm.) poprzez stwierdzenie, że w niniejszej sprawie nie zachodzi powaga rzeczy osądzonej określona w art. 366 k.p.c., a tym samym brak jest podstaw do zastosowania art. 199 § 1 pkt 2 k.p.c., co uzasadnia zasądzenie jednorazowego odszkodowania z tytułu śmierci ojca wnioskodawców.

Skarżący wniósł o uchylenie zaskarżonego wyroku w całości i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania Sądowi Okręgowemu, ewentualnie o uchylenie zaskarżonego wyroku i oddalenie odwołania wnioskodawców, oraz zasądzenie od wnioskodawców na rzecz organu rentowego zwrotu kosztów zastępstwa procesowego w postępowaniu kasacyjnym.

Konieczność przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania skarżący uzasadnił tym, że w sprawie istnieje potrzeba wykładni art. 366 k.p.c. w związku z art. 199 § 1 pkt 2 k.p.c. w związku z art. 49a ust. 2 ustawy z dnia 20 października 2002 r. o ubezpieczeniu społecznym z tytułu wypadków przy pracy i chorób zawodowych (Dz.U. z 2009 r. Nr 167, poz. 1322 ze zm.) w związku z art. 12, 13 i 14 ustawy z dnia 12 czerwca 1975 r. o świadczeniach z tytułu wypadków przy pracy i chorób zawodowych (Dz.U. z 1983 r. Nr 30, poz. 144 ze zm.) z uwagi na poważne wątpliwości pojawiające się podczas interpretacji powołanych przepisów, a w szczególności wyjaśnienie, czy możliwe jest, na podstawie przepisów ustawy z dnia 12 czerwca 1975 r. o świadczeniach z tytułu wypadków przy pracy i chorób zawodowych, przyznanie jednorazowego odszkodowania z tytułu śmierci męża wnioskodawczyni na podstawie ponownego wniosku wnioskodawczyni złożonego w tej samej sprawie, lecz tym razem wyłącznie w imieniu małoletnich dzieci.

Organ rentowy podniósł, że ponadto w sprawie zachodzi konieczność rozstrzygnięcia istotnego zagadnienia prawnego, sprowadzającego się do wyjaśnienia kwestii: „czy prawomocny wyrok sądu, wydany na skutek odwołania wnioskodawczyni od decyzji organu rentowego w sprawie jednorazowego odszkodowania z tytułu śmierci męża wnioskodawczyni, korzysta z powagi rzeczy osądzonej w rozumieniu art. 366 k.p.c. w związku z art. 199 § 1 pkt 2 k.p.c. także w stosunku do małoletnich dzieci wnioskodawczyni, które nie zostały ujęte we wniosku o jednorazowe odszkodowanie, mimo że znajdowały się w kręgu osób uprawnionych do tego odszkodowania”.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Skarga kasacyjna nie kwalifikuje się do przyjęcia jej do merytorycznego rozpoznania.

Zgodnie z art. 398⁹ § 1 k.p.c., Sąd Najwyższy przyjmuje skargę kasacyjną do rozpoznania, jeżeli: 1) w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne, 2) istnieje potrzeba wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub

wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów, 3) zachodzi nieważność postępowania lub 4) skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona.

Nie spełnia obowiązku określonego w art. 398⁴ § 2 k.p.c. powołanie się przez skarżącego na jakiegokolwiek względy, które w jego ocenie uzasadniają przyjęcie skargi do rozpoznania. Argumentacja uzasadniająca taki wniosek powinna nawiązywać do wymienionych w art. 398⁹ § 1 k.p.c. przesłanek przedsądu (por. postanowienie Sądu Najwyższego z 11 kwietnia 2006 r., II CSK 65/06, LEX nr 189753).

Jako okoliczności mające uzasadniać przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania pełnomocnik strony skarżącej powołał potrzebę wykładni przepisów prawnych oraz występujące w sprawie istotne zagadnienie prawne (art. 398⁹ § 1 pkt 1 i 2 k.p.c.). Powołane przez skarżącego okoliczności nie uzasadniały – w ocenie Sądu Najwyższego – przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania.

W rozpoznawanej sprawie nie występuje – powołana przez stronę skarżącą – potrzeba wykładni przepisów prawnych, zwłaszcza dotyczących granic powagi rzeczy osądzonej (art. 366 k.p.c. w związku z art. 199 § 1 pkt 2 k.p.c.).

Odwwołanie się do przesłanki istnienia potrzeby wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów wymaga wykazania, że określony przepis prawa, mimo że budzi poważne wątpliwości, nie doczekał się jeszcze wykładni bądź jego niejednolita wykładnia wywołuje rozbieżności w orzecznictwie sądów, które należy przytoczyć (por. postanowienie Sądu Najwyższego z 15 października 2002 r., II CZ 102/02, LEX nr 57231). Zgodnie z przyjętymi w doktrynie i judykaturze poglądami, brak potrzeby wykładni przepisów prawnych ma miejsce wtedy, gdy przepisy te zostały dostatecznie wyjaśnione w dotychczasowym orzecznictwie sądów, w szczególności w orzecznictwie Sądu Najwyższego. Nie istnieje potrzeba wykładni przepisów prawa (art. 398⁹ § 1 pkt 2 k.p.c.) ani nie występuje w sprawie istotne zagadnienie prawne (art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c.), jeżeli Sąd Najwyższy zajął już stanowisko w kwestii tego zagadnienia prawnego lub wykładni przepisów i wyraził swój pogląd we wcześniejszych orzeczeniach, a nie zachodzą żadne okoliczności uzasadniające zmianę tego poglądu (por. postanowienie Sądu Najwyższego z 16 stycznia 2006 r., I PK 230/02, OSNAPiUS – wkładka 2003, nr 13, poz. 5).

Pełnomocnik strony skarżącej wskazał na konieczność dokonania „wykładni art. 366 k.p.c. w związku z art. 199 § 1 pkt 2 k.p.c. w związku z art. 49a ust. 2 ustawy z dnia 20 października 2002 r. o ubezpieczeniu społecznym z tytułu wypadków przy pracy i chorób zawodowych (Dz.U. z 2009 r. Nr 167, poz. 1322 ze zm.) w związku z art. 12, 13, 14 ustawy z dnia 12 czerwca 1975 r. o świadczeniach z tytułu wypadków przy pracy i chorób zawodowych (Dz.U. z 1983 r. Nr 30, poz. 144 ze zm.) z uwagi na poważne wątpliwości pojawiające się podczas interpretacji powołanych przepisów, a w szczególności wyjaśnienie, czy możliwe jest, na podstawie przepisów ustawy z dnia 12 czerwca 1975 r. o świadczeniach z tytułu wypadków przy pracy i chorób zawodowych, przyznanie jednorazowego odszkodowania z tytułu śmierci męża wnioskodawczyni na podstawie ponownego wniosku wnioskodawczyni złożonego w tej samej sprawie, lecz tym razem wyłącznie w imieniu małoletnich dzieci”.

Nie można się zgodzić z argumentami strony skarżącej o potrzebie dokonania wykładni wskazanych przepisów w przedstawionym kontekście, przede wszystkim dlatego, że najzupełniej oczywista jest odpowiedź na pytanie organu rentowego „czy możliwe jest, na podstawie przepisów ustawy z dnia 12 czerwca 1975 r. o świadczeniach z tytułu wypadków przy pracy i chorób zawodowych, przyznanie jednorazowego odszkodowania z tytułu śmierci męża wnioskodawczyni na podstawie ponownego wniosku wnioskodawczyni złożonego w tej samej sprawie, lecz tym razem wyłącznie w imieniu małoletnich dzieci”. Złożenie wniosku o jednorazowe odszkodowanie przez jedną osobę uprawnioną do tego świadczenia wyłącznie we własnym imieniu nie wywiera wpływu na sytuację innych osób uprawnionych, którzy takiego wniosku nie złożyli.

Z powołanych przez skarżącego przepisów wynika, że członkom rodziny pracownika, który zmarł wskutek wypadku przy pracy lub choroby zawodowej, przysługuje jednorazowe odszkodowanie pieniężne (art. 12 pkt 1 ustawy z dnia 12 czerwca 1975 r. o świadczeniach z tytułu wypadków przy pracy i chorób zawodowych). Członkami rodziny uprawnionymi do odszkodowania są między innymi: 1) małżonek – zastrzeżeniem ust. 3 tego przepisu, oraz 2) dzieci własne i przysposobione, pasierbowie, wnuki i rodzeństwo, spełniające w dniu śmierci pracownika warunki wymagane do uzyskania renty rodzinnej. Sądy obu instancji

ustaliły, że wnioskodawczyni nie złożyła ponownego wniosku o przyznanie jednorazowego odszkodowania z tytułu śmierci męża na swoją rzecz (w swoim imieniu), ponieważ wniosek będący przedmiotem niniejszego postępowania wnieśli małoletni /.../ – dzieci zmarłego, które były tylko reprezentowane w postępowaniu przed organem rentowym i przed Sądami przez przedstawiciela ustawowego – matkę T. G. Wnioskodawczyni złożyła swój własny wniosek o jednorazowe odszkodowanie, będący przedmiotem decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych z 14 grudnia 2006 r., a następnie postępowania przed sądami ubezpieczeń społecznych. Wnioskodawczyni występowała w toku tamtego postępowania we własnym imieniu. Wyroki Sądu Rejonowego z 26 lutego 2007 r. i Sądu Okręgowego z 13 czerwca 2007 r. dotyczyły T. G. (jako odwołującej się od decyzji organu rentowego) oraz organu rentowego – Zakładu Ubezpieczeń Społecznych. W poprzedniej sprawie nie występowali w charakterze strony postępowania sądowego małoletni M. i P. G., którzy dopiero w niniejszej sprawie złożyli wniosek o jednorazowe odszkodowanie i stali się stroną postępowania w tej sprawie.

Zgodnie z art. 199 § 1 pkt 2 k.p.c. obligatoryjne odrzucenie pozwu następuje w przypadku, jeżeli o to samo roszczenie pomiędzy tymi samymi stronami sprawa jest w toku albo została już prawomocnie osądzona. Przepis ten - zarówno z punktu widzenia przesłanki *lis pendens*, jak i *res iudicata* - powinien być wykładany i stosowany w powiązaniu z art. 366 k.p.c., który reguluje zakres powagi rzeczy osądzonej stanowiąc, że wyrok prawomocny ma powagę rzeczy osądzonej tylko co do tego, co w związku z podstawą sporu stanowiło przedmiot rozstrzygnięcia, a ponadto tylko między tymi samymi stronami. Prawomocny wyrok sądu ma zatem powagę rzeczy osądzonej tylko co do tego, co w związku z podstawą sporu stanowiło przedmiot rozstrzygnięcia, a ponadto tylko między tymi samymi stronami. Innymi słowy, o wystąpieniu stanu powagi rzeczy osądzonej rozstrzyga nie tylko sama tożsamość podstawy faktycznej i prawnej rozstrzygnięcia, ale równocześnie tożsamość stron. Dopiero kumulacja obu tych przesłanek przesądza o wystąpieniu powagi rzeczy osądzonej prowadzącej do nieważności postępowania (por. postanowienie Sądu Najwyższego z 25 sierpnia 1998 r., I PKN 266/98, OSNP 1999 nr 17, poz. 554).

Powyższe rozważania należy odnieść również do drugiej przesłanki z przedstawionych w ramach uzasadnienia wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania.

Sformułowane przez stronę skarżącą zagadnienie prawne nie uzasadniało przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania i angażowania Sądu Najwyższego w jej merytoryczne rozpoznanie. Zasygnalizowana przez stronę skarżącą kwestia nie może być uznana za istotne zagadnienie prawne w rozumieniu art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c., a ma jedynie charakter pozornego zagadnienia prawnego.

Pełnomocnik strony skarżącej nie wykazał, że przedstawione zagadnienie uzasadnia przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania ze względu na jej publicznoprawne funkcje – potrzebę ujednolicenia orzecznictwa sądów powszechnych lub rozwoju jurysprudencki. Tak określony cel skargi kasacyjnej wynika nie tylko ze szczególnej konstrukcji tego nadzwyczajnego środka zaskarżenia, ale przede wszystkim z ustrojowej, konstytucyjnej funkcji Sądu Najwyższego, którą stanowi sprawowanie nadzoru nad działalnością wszystkich innych sądów, a także zapewnianie prawidłowości oraz jednolitości wykładni prawa i praktyki sądowej. W rozpoznawanej sprawie nie ma takich kwestii, których rozstrzygnięcie przez Sąd Najwyższy służyłoby ujednoliceniu wykładni i stosowania prawa oraz rozwojowi orzecznictwa.

Kwestia przedstawiona przez stronę skarżącą jako zagadnienie prawne sprowadza się do pytania o granice podmiotowe powagi rzeczy osądzonej w niniejszej sprawie w relacji do sprawy prawomocnie zakończonej wyrokami Sądu Rejonowego z 26 lutego 2007 r. i Sądu Okręgowego z 13 czerwca 2007 r. dotyczącymi jedynie T. G. i nie stanowi istotnego zagadnienia prawnego. Powaga rzeczy osądzonej występuje w zakresie przedmiotowym i podmiotowym, określonym wydanym wyrokiem. O wystąpieniu stanu powagi rzeczy osądzonej rozstrzyga tożsamość stron, występujących w poprzednim postępowaniu (choćby w odmiennych rolach procesowych), tożsamość podstawy faktycznej i prawnej rozstrzygnięcia. Dopiero kumulacja tych przesłanek przesądza o wystąpieniu powagi rzeczy osądzonej (por. między innymi wyroki Sądu Najwyższego z 13 kwietnia 2007 r., I CSK 479/06, LEX nr 253401, z 6 marca 2008 r., II UK 144/07, LEX nr 420911). Podmiotowe granice powagi rzeczy osądzonej dotyczą stron

postępowania. Wyroki mają powagę rzeczy osądzonej tylko między tymi samymi stronami.

Skarga kasacyjna jest nadzwyczajnym środkiem zaskarżenia prawomocnego wyroku, co oznacza, że w postępowaniu kasacyjnym nie rozpoznaje się sprawy merytorycznie w kolejnej instancji. Skarga jest instrumentem wybitnie kontrolnym. Wymaganie dotyczące przedstawienia okoliczności uzasadniających przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania wprowadzone zostało w związku z instytucją przysądu. Ma ono umożliwić stronie wnoszącej skargę kasacyjną przekonanie Sądu Najwyższego o istnieniu przesłanek, na których opiera się wstępne badanie skargi pod kątem przyjęcia (dopuszczenia) jej do rozpoznania (por. postanowienie Sądu Najwyższego z 11 kwietnia 2006 r., II CSK 65/06, LEX nr 198753). Dla spełnienia obowiązku określonego w art. 398⁴ § 2 k.p.c. konieczne jest przedstawienie argumentacji przekonującej o potrzebie przyjęcia jej do rozpoznania przez Sąd Najwyższy. O tym, czy skarga kasacyjna zawiera niezbędny dla niej element, o którym mowa we wspomnianym przepisie, decyduje nie tyle użycie w niej określeń nawiązujących do ustawowo sformułowanych wymagań konstrukcyjnych skargi kasacyjnej, lecz merytoryczna ocena argumentów przytoczonych w skardze, które powinny w sposób przekonujący świadczyć o tym, że zachodzi przynajmniej jedna z okoliczności opisanych w art. 398⁹ § 1 k.p.c., uzasadniających rozpoznanie jej przez Sąd Najwyższy.

W rozpoznawanej sprawie nie zostało przez stronę skarżącą wykazane, że w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne, ani że istnieje potrzeba wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów.

Mając na uwadze powyższe okoliczności, Sąd Najwyższy odmówił przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania na podstawie art. 398⁹ § 2 k.p.c.